

УДК 368.01:368.022.3 (477)
JEL G22, H55, J28, K32, I38

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2024.52.0.5217>

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СТРАХОВИХ КОШТІВ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ В УКРАЇНІ

Марія Хмелярчук¹, Тетяна Блажинська²

¹Львівський національний університет імені Івана Франка,
79008 м. Львів, проспект Свободи, 18
e-mail: mariia.khmeliarchuk@lnu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-9800-4709

²Львівський національний університет імені Івана Франка,
79008 м. Львів, проспект Свободи, 18
e-mail: tblaz@ukr.net
ORCID: 0009-0009-5394-4658

Анотація. Досліджено фінансово-економічні та юридичні засади діючої в Україні системи соціального страхування від нещасних випадків на виробництві, а також проаналізовано використання коштів страхових фондів України за період 2013-2023 рр. на виплати потерпілим від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Визначено ключові недоліки організації діючої в Україні системи використання коштів на страхові виплати, а також запропоновано авторські підходи щодо її удосконалення. Пропозиції авторів стосуються удосконалення фінансово-економічних підходів, які можуть суттєво покращити фінансовий стан Пенсійного Фонду України за рахунок використання інноваційних механізмів капіталізації платежів.

Ключові слова: страхові кошти, соціальне страхування, фінансування, фінансування, капіталізовані платежі, нещасні випадки на виробництві.

Постановка проблеми. Система соціального страхування від нещасних випадків на виробництві в Україні від початку її становлення перебуває у складних умовах викликів різного характеру, зумовлених ринковими трансформаціями національної економіки, згодом - впливом національних та глобальних криз, а на сучасному етапі - ще й російською військовою агресією. Відтак, гарантовані державою соціальні зобов'язання необхідно виконувати у надскладних сучасних умовах: окупації частини території країни, руйнації інфраструктури, міграції та мобілізації працездатного населення. Усі ці виклики об'єктивно ускладнюють діючу систему організації виплат страхових коштів потерпілим від нещасних випадків на виробництві Пенсійним Фондом України (в подальшому ПФУ).

Підтвердженням існуючих проблем є значні обсяги кредиторської заборгованості перед фізичними особами, зокрема, за виграними судами по виплаті пенсій, допомог в українських та закордонних судах на суму більше 140 млрд.грн. лише в 2024 році [1], що становить 16% від загального бюджету ПФУ на рік [2], засвідчуючи складний фінансовий стан єдиної інституції державного страхування в Україні - ПФУ.

© Марія Хмелярчук, Тетяна Блажинська, 2024

З цих позицій, актуальним є опрацювання науково-теоретичних та практичних аспектів функціонування системи соціального страхування на випадок нещасних випадків на виробництві в Україні загалом і зокрема в частині виплат страхових коштів потерпілим з метою розробки практичних рекомендацій щодо дієвих механізмів стабілізації фінансового стану ПФУ.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проведений аналіз наукової літератури з досліджуваної проблематики засвідчив, що питання відшкодування витрат страховику (ПФУ) за страхові виплати потерпілим від нещасних випадків на виробництві, зокрема внаслідок вини роботодавців, через порушення правил охорони праці, є актуальною науково-практичною проблемою, що знаходить відображення у її опрацюванні багатьма вченими (табл.1).

Наукові праці з досліджуваної проблематики передусім зосереджені в площині юридичного та фінансово-економічних аспектів соціального забезпечення осіб, які постраждали на виробництві. Зокрема достатньо опрацьовані є питання юридичної та економічної сутності даної проблематики, термінологічна база, права і відповідальність сторін, юридичний та фінансово-економічний механізм відшкодування збитків потерпілим, пропозиції щодо узгодження інтересів учасників страхового ринку, економічна відповідальність роботодавців тощо. Водночас залишаються недостньо опрацьованими питання механізмів стягнення капіталізованих страхових платежів. Цей механізм передбачає, що страховик зобов'язаний проводити капіталізацію страхових виплат, належним чином обліковувати їх в розрізі потерпілих, роботодавців, проведених витрат та витрат майбутніх періодів з наступним відшкодуванням в порядку регресу за рахунок коштів тих роботодавців, які не дотримувались правил охорони праці.

Таблиця 1

Наукові засади дослідження проблематики соціального страхування осіб, які постраждали на виробництві*

Вчені	Об'єкт дослідження	Заходи і механізми удосконалення
Юридичні аспекти фінансового забезпечення осіб, які постраждали на виробництві		
О.Соловйов [8, с. 93]	Юридичні засади відшкодування страхових виплат потерпілим від нещасних випадків на виробництві, а також особам, які отримали професійні захворювання.	Відзначається про виникнення нового деліктно - правового принципу відповідальності винних у виробничому травматизмі роботодавців, винних в спричиненнях вироб.травм
О. Соловйов [21, с. 86-91]	Правові механізми трансформації системи соціального страхування України.	Проаналізовано переваги переходу цивільно-правової відповідальності за заподіяну шкоду працівнику на виробництві в систему соціального страхування потерпілих на виробництві.
А.Бурка [20, с 6]	Уточнення термінів і понять у системі соціального страхування потерпілих на виробництві, переліку категорій осіб, що мають право на отримання страхових виплат.	Приведення законодавства України у відповідність до законодавства європейських країн, а також до сучасної практики системи соціального страхування високорозвинутих країн.

Фінансово-економічні аспекти соціального забезпечення осіб, які постраждали на виробництві		
Т.Завора, Т.Тимченко [4, с. 51-63] В. Жадан [10, с. 50]	Механізм фінансування витрат на відшкодування страхових випадків, що виникають внаслідок нещасних випадків на виробництві.	Обґрунтовано необхідність запровадження механізмів економічної зацікавленості роботодавців у створенні безпечних умов праці в якості превентивних заходів, що сприятимуть зменшенню нещасних випадків на виробництві, а відповідно і витрат на їх фінансування.
Ю. Пасічник, В. Фрончок [11, с. 86]	Економічна відповідальність роботодавців за виникнення нещасних випадків на виробництві.	Запропоновано створення механізму економічної відповідальності при виникненні нещасних випадків на виробництві шляхом відшкодування збитків страховику за рахунок коштів винних роботодавця.
С. Похилько [19, с. 101]	Напрями оптимізації системи страхування від нещасних випадків на виробництві.	Узгодження економічних інтересів учасників страхового ринку на основі справедливого перерозподілу навантаження дохідної та видаткової частини ПФУ.
К. Слюсаренко [13, с. 246–253]	Забезпечення роботодавцем належних умов праці, зменшення ризику травматизму.	Запропоновано розробити державну програму щодо зменшення ризику виробничого травматизму, в основі якої зростання відповідальності держави за проведення заходів профілактики виробничого травматизму.
В.Глухова, О.Чубка [18, с. 110]	Механізми економічної ефективності в діяльності страхового фонду – ПФУ.	Запропоновані заходи для забезпечення збалансованості дохідної та витратної частин ПФУ.
О. Рубан [17, с.16], М.Зімін [16, с. 40-41]	Удосконалення механізму капіталізації страхових платежів.	Внесення змін до Постанови КМУ про «Порядок капіталізації платежів» з метою забезпечення зацікавленості роботодавців у заходах з охорони праці.

Примітка: Складено авторами на основі [8, 21, 20, 4, 10, 11, 19, 13, 18, 17, 16].

З цих позицій, вимагають подальшого дослідження механізми фінансування системи соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в частині удосконалення організаційно-економічного механізму виплати капіталізованих страхових платежів, в тому числі шляхом використання сучасних можливостей цифровізації.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз теоретичних та практичних засад діючої в Україні системи соціального страхування від нещасних випадків на виробництві, акцентуючи увагу на діючій системі обліку та стягнення капіталізованих платежів, задля розробки дієвих пропозицій щодо її вдосконалення та досягнення на цій основі фінансово-економічного ефекту, що суттєво зменшить видатки ПФУ.

Методи дослідження. Наукове дослідження проводилось авторами із застосуванням таких методів: комплексного міждисциплінарного підходу для аналізу наукової літератури та нормативно-правової бази з досліджуваної проблематики, що дало

можливість пізнати фінансово-економічні та юридичні аспекти становлення та функціонування в Україні діючої системи соціального страхування від нещасних випадків на виробництві; методу аналізу та синтезу статистичної інформації, звітності та публічної інформації органів соціального страхування за 2013 - 2023 роки, судової практики, нормативно-правової бази України тощо для виявлення реального сучасного стану функціонування системи соціального страхування від нещасних випадків на виробництві; індукції та дедукції - для аналізу та узагальнень позитивів та недоліків діючої практики системи соціального страхування від нещасних випадків на виробництві в Україні, а також формулювання рекомендацій щодо її удосконалення в частині обліку та стягнення капіталізованих платежів.

Виклад основного матеріалу. Обсяг фінансування страхових виплат від нещасних випадків на виробництві та профзахворювань за останні 10 років зріс з 3,1 млрд.грн. у 2013 р. до 12,6 млрд. грн. в 2023 році. Всього за цей період було витрачено на страхові виплати (щомісячні та разові) 86,6 млрд. грн. [1]. При цьому, слід зазначити, що нещасні випадки на виробництві траплялись найчастіше з вини тих роботодавців, які не створювали належні умови праці, не забезпечували необхідний захист від впливу шкідливих речовин на виробництві. Роботодавці, сплачуючи страхові внески, часто уникали виплат потерпілим за власний рахунок, оскільки виплати проводяться за рахунок страховика (ПФУ). Тобто фактично склалась така ситуація, що роботодавець не зацікавлений в покращенні умов праці, оскільки потерпілі особи гарантовано забезпечені виплатами за рахунок страхового фонду. Це є одним з недоліків в системі організації фінансування виплат на страхування від нещасних випадків на виробництві та профзахворювань. При цьому стягнення зазначених сум в порядку регресу з таких роботодавців називається «капіталізацією платежів».

Законодавство [3 с. 6] передбачає, що роботодавець несе відповідальність за шкоду, заподіяну застрахованим особам. ПФУ при цьому має дієвий механізм відшкодування своїх витрат за рахунок тих роботодавців, які стали причиною травмування або смерті. Йдеться про те, що проведені виплати та резерв на майбутній час для позитивного забезпечення потерпілих повинні бути накопичені в обліку в ПФУ за кожним одержувачем коштів та за кожним роботодавцем [5, с.2]. Безумовне право на таке стягнення, достатність законодавчої та нормативної бази для таких заходів підтверджено Постановою ВСУ [6, с.5], якою схвалено покладення на відповідача (роботодавця) зобов'язань зі сплати капіталізованих платежів.

Капіталізація платежів існувала протягом усіх років інституції соціального страхування від нещасних випадків на виробництві. Але, за період 2013-2023 роки страховими фондами з витрачених 86,6 млрд.грн. було стягнуто з винних роботодавців 0,3% або 0,26 млрд.грн., в т.ч. за 2023 рік 0,03 млрд.гривень (рядок 19 [7, с.19]).

При опрацюванні інтернет джерел на підставі даних Держкомстату та страхових фондів встановлено, що за ці роки ліквідовано 57,9 тис. юридичних та фізичних осіб-роботодавців, у яких сталися нещасні випадки. Законодавством передбачено [9, с.1] відшкодування та обов'язок сплати капіталізованих платежів лише у випадках їх ліквідації. Таке звуження відповідальності має наступні недоліки:

- юридичні особи, що приймають рішення про припинення діяльності та банкрути дуже часто не мають активів;
- відсутність у страховика інформації про наміри роботодавців ліквідуватись;
- стислі строки для подання позовів та складність підготовки документів (це можуть бути документи за 20 років) з різних територіальних органів та фондів;
- відсутність механізму впливу на зупинення ліквідації боржника тощо.

Тобто, така система стягнення капіталізованих платежів є недосконалою, що в повній мірі не відповідає викликам сьогодення та призводить до додаткового фінансового навантаження на ПФУ.

Вважаємо, що для покращення функціонування зазначеної системи необхідно передусім удосконалити систему обліку та механізм стягнення капіталізованих платежів. Зокрема у частині обліку йдеться про використання принципу нарахування, передбаченого законодавством [12, с. 6], коли доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. При чому у відповідності до «Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року» [14, с. 6] передбачено запровадити перехід на застосування методу нарахування в страхових фондах до 4 кварталу 2018 року. Однак ПФУ на таку систему обліку до сих пір не перейшов і надалі застосовує касовий метод обліку надходжень і витрат.

З урахуванням вищевикладеного, наші пропозиції передбачають запровадження наступних заходів:

перехід системи обліку страхових виплат в ПФУ на метод нарахування;

виключення із статей витрат коштів, що були списані за період 2013-2023 років шляхом застосування запису «сторно» на суму 86,6 млрд.грн.;

перенесення зазначених сум до рахунків дебіторської заборгованості в розрізі територіальних органів ПФУ, у вигляді капіталізованих платежів за кожним страхувальником (роботодавцем);

4.з урахуванням наявних засобів цифровізації, верифікації забезпечення відображення зазначених капіталізованих платежів в електронних особових картках страхувальників (роботодавців), що ведуться на Порталі Електронних послуг ПФУ, зокрема шляхом запровадження нової функції «Запит про стан розрахунків по капіталізованим платежам», а також в електронних кабінетах платників податків, що адмініструються Державною податковою службою України. Зокрема в реєстрах страхувальників передбачити відмітку, окремий статус страхувальників, у яких сталися нещасні випадки або профзахворювання та відповідно про розміри капіталізованих платежів (вже витрачених та резервів майбутніх платежів) в розрізі кожної застрахованої особи (потерпілого на виробництві), в передбаченому порядку [4, с.2]. Крім того, доцільно при формуванні електронної довідки про відсутність заборгованості перед бюджетом, ввести додатково поле «Інформація про суму боргу за капіталізованими платежами»;

5. формування відповідного резерву поза балансом ПФУ в розмірі розрахунку майбутніх виплат потерпілим на період, що визначається, як різниця між середньою очікуваною тривалістю життя для чоловіків і жінок у країні та віком особи на момент її проведення [4, с.2].

Щодо порядку стягнення капіталізованих платежів, ми пропонуємо удосконалити норму, що передбачає підхід до стягнення таким чином:

1.кредиторські вимоги або позовні вимоги в порядку регресу страховику готувати та подавати до усіх юридичних та фізичних осіб - роботодавців, з вини яких стався нещасний випадок на виробництві або професійне захворювання, не чекаючи, коли роботодавець прийме рішення про своє припинення та коли зникнуть джерела погашення платежів, навіть у випадках рішення судів. Для цього необхідне прийняття відповідної Постанови КМУ про внесення змін до діючого Порядку [4, с.2];

2. термін підготовки таких вимог встановити таким чином: щорічно в січні кожного року страховим фондом – ПФУ, на підставі належного та достовірного обліку капіталізованих платежів в автоматизованому режимі, шляхом підготовки таких позовів з використанням Електронного суду та трансформації цифрового обліку боргу до боржників-роботодавців;

3. у випадку, коли відповідач (роботодавець) уже припинив діяльність шляхом виключення з Єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб, про що міститься відповідний запис в ЄДРПОУ та наявні правонаступники, такі позови готуються на предмет стягнення з правонаступників.

4. у випадку, коли роботодавець припинив діяльність, а правонаступники відсутні, такі справи розглядаються на предмет наявності ознак злочинів, передбачених Кримінальним Кодексом України, зокрема для керівників роботодавців, що порушили правила охорони праці.

5. визначення сегменту відповідачів, що вже припинили діяльність, можливо зробити автоматично, шляхом зіставлення бази платників податків, що міститься в електронних реєстрах органів Державної податкової служби України з реєстрами страхувальників-роботодавців, за якими обліковується заборгованість у вигляді накопичених капіталізованих платежів;

6. при відсутності відповідачів (роботодавців) – юридичних та фізичних осіб, їх правонаступників, зазначені кошти можна відносити на витрати шляхом списання, як безнадійну дебіторську заборгованість [15, с.3].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, враховуючи вищевикладене, можемо зробити висновок, що при запровадженні запронованих авторами заходів удосконалення системи обліку, цифровізації та стягнення капіталізованих платежів, забезпечення належних умов праці стане для роботодавців не примусом, а матеріальною й етичною мотивацією:

- матеріальною, оскільки наслідки нещасних випадків (витрати, проведені страховиком) в повному обсязі та резерв витрат на виплату потерпілим позитивно та неминуче будуть стягнуті з роботодавців на користь Пенсійного фонду України;

- етичною, оскільки інформація про наявність нещасних випадків, заборгованості перед по капіталізованим платежам буде обліковуватись в електронних реєстрах з загальним доступом та буде міститися в довідках про наявність (відсутність) заборгованості перед бюджетом, що відповідно негативно вплине на ділову репутацію таких роботодавців.

Окрім цього, зазначені заходи приведуть до збільшення профілактичних заходів та зменшення нещасних випадків, а також відповідно до суттєвого зменшення витрат Пенсійного фонду України в майбутньому.

1. Звіт про роботу та виконання бюджету Пенсійного фонду України у 2023 році. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2164882-zvit-pro-robotu-ta-vykonannya-byudzhetu-pensijnogo-fondu-ukrayiny-u-2020-rotsi-2/> (дата звернення 05.10.2024).
2. Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2024 рік. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2024 р. № 1156. С.2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1156-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.10.2024).
3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV. С. 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text> (дата звернення 05.10.2024).

4. Завора Т.М., Тимченко Т.І. Стан і перспективи розвитку соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в Україні. *Науковий вісник*. Одес. держ. екон. ун-т. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. 2012. №1(3). С.51-63.
5. Про затвердження Порядку капіталізації платежів до Фонду соціального страхування України у випадках ліквідації страхувальників: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. №986.С.2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/986-2019-%D0%BF#Text>. (дата звернення 05.10.2024).
6. Постанова Верховного суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду України від 03 червня 2021 року по справі №820/2965/18 (адміністративне провадження №К/9901/60806/18) С.2. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1158559/> (дата звернення 05.10.2024).
7. Звіт про роботу та виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2023 рік. С.19. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2164882-zvit-pro-robotu-ta-vykonannya-byudzhetu-pensijnogo-fondu-ukrayiny-u-2020-rotsi-2/> (дата звернення 05.10.2024).
8. Соловійов О.В. Розвиток правових механізмів захисту постраждалих від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання у країнах Західної Європи. *Наукові записки*. 2021. №11. С.71-79.
9. Деякі питання капіталізації платежів у випадках ліквідації страхувальників Постанова Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2023 р. №95.С.1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 05.10.2024).
10. Жадан О.В. Розвиток соціально-трудова відносин в галузі стимулювання роботодавців до створення гідних умов праці. *Державне регулювання соціального підприємництва та соціально відповідального бізнесу*. Харків. 2010. С.50-53.
11. Пасічник Ю.О., Фрончко В.В. Відшкодування шкоди завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. *Консолідація правової системи, як шлях до зміцнення державотворення*. Київ. 2022. С.85-89.
12. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. №996-XIV.С.6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14?find=1&text#Text> (дата звернення 05.10.2024).
13. Слюсаренко К.М. Напрямки удосконалення організації та фінансування страхування від нещасних випадків на виробництві. *Науковий вісник Ужгородського університету*. №33. Ужгород. 2011. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/4938:C.246-253>. (дата звернення 05.10.2024).
14. Про схвалення Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 437-р.С.6 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80#Text> (дата звернення 05.10.2024).
15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість". Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.99 N 237.С.3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення 05.10.2024).
16. Зімін М.В. Правові засади капіталізації платежів Фондом соціального страхування України. *Право і суспільство*. 2020. №2. С.41-42.
17. Рубан О.О. Відшкодування шкоди, завданої здоров'ю або життю фізичної особи на виробництві за цивільним законодавством України. *Автореферат дисертації на здобуття наукового ступен канд.юрид. наук*. Національний юридичний Університет імені Ярослава Мудрого. Харків. 2017. С.16.
18. Глухова В.І. Чубка О.Ю. Аналіз використання коштів фонду соціального страхування від нещасних випадків на виобництві та професійних захворювань. *Кременчуцький національний університет ім. Михайла Остроглядського. Наукові записки*. №19. 2012. Кременчуг. С.110.
19. Похилько С.В. Новак К.С. Шляхи зменшення витрат фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. №15. Ужгород. 2017. С.101.

20. Бурка А.В Соціальне забезпечення осіб, які постраждали внаслідок нещасного випадку на виробництві чи професійного захворювання в країнах Європи: Німеччині, Австрії, Швейцарії. *Право та державне управління*. №1(34). Київ. 2019. С.25-30.
21. Соловійов О.В. Генеза становлення та розвитку обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві в Україні. *Право та інновації*. 2015. №2(10). С.86-91.

References

1. Zvit pro robotu ta vykonannya bjudzetu Pensijnogo Fondu Ukrainy u 2023 rotsi [Report on the work and budget execution of the Pension Fund of Ukraine in 2023]. Retrieved from <https://www.pfu.gov.ua/2164882-zvit-pro-robotu-ta-vykonannya-byudzhetu-pensijnogo-fondu-ukrayiny-u-2020-rotsi-2/> (accessed 15 October 2024) [in Ukrainian].
2. Pro zatverdzenня bjudzetu Pensijnogo fondu Ukrainy na 2024 rik. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11 zovtnia 2024r. No.1156. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1156-2024-%D0%BF#Text> (accessed 15 October 2024) [in Ukrainian].
3. Pro zagalnoobovjazzkove derzhavne sotsialne strahuvannya: Zakon Ukrainy vid 23 veresnya 1999 r. No 1105-XIV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text> (accessed 15 October 2024) [in Ukrainian].
4. Zavora T.M., Timchenko T.I. (2012). Stan i perspektyvy rozvytku sotsialnogo strahuvannya vid nesczasnyh vypadkiv na vyrobnytstvi ta profesijnyh zahvorjuvan v Ukraini [State and prospects for the development of social insurance against accidents at work and occupational diseases in Ukraine]. *Scientific Bulletin*. Odessa State Economic University. All-Ukrainian Association of Young Scientists. .2012. №1(3). P.51-63.
5. Pro zatverdzenня poriadku kapitalizatsii gkftntziv do Fondu sotsialnogo strahuvannya Ukrainy u vypadkah likvidatsii strahuvalnykiv: Poztanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 4 grudnya 2019 r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/986-2019-%D0%BF#Text>. (accessed 15 October 2024) [in Ukrainian].
6. Postanova verhovnogo sudu u skladi kolegii suddiv Kasatsijnogo administratyvnogo sudu Ukrainy vid 03 czervnya 2021 roku po spravi №820/2965/18 (administratyvne provadzennya № K/9901/60806/18). Retrieved from: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1158559/> (accessed 15 October 2024) [in Ukrainian].
7. Zvit pro robotu ta vykonannya bjudzetu Pensijnogo fondu Ukrainy za 2023 rik. Retrieved from <https://www.pfu.gov.ua/2164882-zvit-pro-robotu-ta-vykonannya-byudzhetu-pensijnogo-fondu-ukrayiny-u-2020-rotsi-2/> (accessed 15 October 2024) [in Ukrainian].
8. Solovyov O.V. (2021). Rozvytok pravovyh mekhanizmiv zahystu postrazhdalych vid neczczasnogo vypadku na vyrobnytstvi ta profesijnogo zahvorjuvannya u krajinah Zahidnoi Jevropy [Development of legal mechanisms for the protection of victims of industrial accidents and occupational diseases in Western European countries]. *Scientific notes*.2021. № 11. P.71-79.
9. Deyaki pytannya kapitalizatsii platezhiv u vypadkah likvidatsii strahuvalnykiv. Postanova Kabinetu Ministriv vid 04.02. 2023 r. № 95. P.1. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95-2023-%D0%BF#Text> (accessed 15 October 2024) [in Ukrainian].
10. Zhadan O.V. (2010). Rozvytok sotsalno-trudovyh v galuzi stymuluvannya robotodavtsiv do stvorennya gidnyh umov pratsi [Development of social and labor relations in the field of stimulating employers to create decent working conditions]. *State regulation of social entrepreneurship and socially responsible business*. P.50-53.
11. Pasichnyk Yu.O., Fronchko V.V.(2022). Vidshkoduvannya shkody zavdanoi kaltstvom, inszym ushkodzennyam zdorovya abo smerti [Compensation for damage caused by

- injury, other damage to health or death]. *Consolidation of the legal system as a way to strengthen statehood*. Kyiv. P.85-89.
12. Pro buhhalteskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 16.07.1999, No 996-XIV.S.6. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14?find=1&text#Text> (accessed 15 October 2024) [in Ukrainian].
 13. Slyusarenko K.M. (2011). Napryamky udoskonalennya organizatsii ta finansuvannya strahuvannya vid neschasnych wypadkiv na vyrobnytstvi [Directions for improving the organization and financing of insurance against accidents at work] *Scientific Bulletin of Uzhgorod University*. No 33. Retrieved from <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/4938:S.246-253>. (accessed 05 January 2024) [in Ukrainian].
 14. Strategija modernizatsii systemy buhgalterskogo obliku ta finansovoi zvitnosti v derzhavnomu sektori na period do 2025 roku. Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.06.2018 No. 437-p.C.6 Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80#Text> (accessed 15 October 2024) [in Ukrainian].
 15. Natsionalne polozhennya (standart) buhgalterskogo obliku 10 "Debitorska zaborgovanist". Nakaz Ministersrva finansiv Ukrainy vid 08.10.99 N 237. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (accessed 15 October 2024) [in Ukrainian].
 16. Zimin M.V. (2020). Pravovi zasady kapitalizatsii platezhiv Fondom sotsialnogo strahuvannya Ukrainy [Legal principles of capitalization of payments by the Social Insurance Fund of Ukraine]. *Law and Society*. No. 2. P. 41-42. [in Ukrainian].
 17. Ruban O.O. (2017) Vidshkoduvannya shkody, zavdanoi zdorov'ju abo zhyttju fizychnoi osoby na vyrobnytstvi za tsyvilnym zakonodavstvom Ukrainy [Compensation for damage caused to the health or life of an individual at work under the civil legislation of Ukraine] *Yaroslav the Wise National Law University*. Kharkiv. P. 16.
 18. Glukhova V.I. Chubka O.Yu.(2012). Analiz vykorystannya koshtiv fondu sotsialnogo strahuvannya vid neshchasnych wypadkiv na vyrobnytstvi ta profesijnykh zachvorjuvan [Analysis of the use of funds from the social insurance fund for accidents at work and occupational diseases]. *Scientific notes of Kremenchug National University named after Mykhailo Ostroghyadsky*. No.19. P. 110.
 19. Pokhilko S.V. Novak K.S. (2017). Shlyahy zmensynnya vytrat fondu sotsialnogo strahuvannya vid nechczasnych wypadkiv na vyrobnytstvi [Ways to reduce the costs of the social insurance fund for accidents at work]. *Scientific Bulletin of the Uzhgorod National University*. No. 15. P. 101.
 20. Burka A.V.(2019). Sotsialne zabezpechennya osib, jaki postrazhdaly dnaslidok neshchasnogo wypadku na vyrobnytstvi ta profesijnogo zachvorjuvannya d rhfjinach Jevrpy: Nimeczczyni, Avstrii, Shvejtsarii [Social security of persons injured as a result of an accident at work or occupational disease in European countries: Germany, Austria, Switzerland] *V.M. Koretsky Institute of State and Law*. №1(34).P.6.
 21. Solovyov O.V. (2015). Geneza stanovlennya ta rozvytku obov'язkovogo sotsialnogo strahuvannya vid nechczasnych wypadkiv na vyrobnytstvi v Ukraini [Genesis of the formation and development of mandatory social insurance against accidents at work in Ukraine]. *Law and Innovations*. No. 2 (10). P. 86-91.

IMPROVING THE EFFICIENCY OF USING INSURANCE FUNDS FROM INDUSTRIAL ACCIDENTS IN UKRAINE

Mariya Khmelyarchuk¹, Tetiana Blazhynska²

¹Ivan Franko National University of Lviv,
79008 м. Lviv, 18 Svobody avenue
e-mail: mariia.khmeliarchuk@lnu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-9800-4709

²Ivan Franko National University of Lviv,
79008 м. Lviv, 18 Svobody Avenue
e-mail: tblad@ukr.net
ORCID: 0009-0009-5394-4658

Abstract. The system of using funds of insurance funds of Ukraine for the period 2013 - 2023 for payments to victims of industrial accidents and occupational diseases, which occurred in difficult political and economic conditions and periodic reorganizations of the state social insurance system of Ukraine, has been analyzed. Key shortcomings in the organization of the system of using funds for insurance payments have been identified, and author's approaches to its improvement have been proposed.

Since since 2023, financing of expenses for payments to victims of industrial accidents has been carried out by the Pension Fund of Ukraine, innovative ideas and solutions that can significantly improve the financial condition of the Pension Fund of Ukraine through the use, in particular, of new, innovative mechanisms for capitalization of payments are of particular relevance at the present time.

This article analyzes the current mechanisms for organizing the collection of capitalized payments in favor of the insurer and proposes new ones in legal and financial aspects, which, if implemented, will primarily be a material incentive for employers to ensure safe working conditions, since inevitably, all costs for the victim will be transferred to his account.

Another important way that will stimulate employers is the introduction of information on the amounts of debt on capitalized payments, which will be published on the Pension Fund of Ukraine service portal and in the taxpayers' electronic cabinet. In addition, the introduction of information on the presence of debt on capitalized payments into the mandatory details of the certificate of absence of debt to the budget, which will increase the motivation of employers to repay debts

Keywords: victims, accidents, insurance funds, efficiency, reform, social insurance.

Стаття надійшла до редколегії 26.10.2024

Прийнята до друку 25.11.2024